ՀԱՆԳԻՍ
Տ. ՏԻՐԱՅՐ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՏԵՐ-ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻ

1956 թվականի մարտի 29-ին, ավագ հինգշաբթի օրը, Նյու-Յորքի եպիսկոպոսականների Սեյնտ Լյուքս հիվանդանոցում, ի Տեր հանգչաւ Մայր Աթոռի միաբան Տ. Տիրայր արքեպիսկոպոս Տեր-Հովհաննիսյանը 89 տարեկան հասակում։

Ապրիլի 4-ին, չորեքշաբթի օր, Նյու-Յորքի հայոց Ս. Խաչ եկեղեցու մեջ Հյուսիսային Ամերիկայի հայոց Արևելյան թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Գալֆայանի նախագահությամբ մատուցվեց հոգեհանգստյան սուրբ պատարագ, որի ընթացքում կատարվեցին վերջին օծման և թաղման կարգերը, ապա հանգուցյալ սրբազանի մարմինը ամփոփվեց Ֆրընսլիֆ գերեզմանատան մեջ։

Հանգուցյալ սրբազանը վերջին ներկայացուցիչն էր Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու բարձրաստիճան հոգևորականության այն փաղանգին և Գևորգյան Ճեմարանի ավագ սերնդին, որը սրբությամբ և մեծ արդյունավետությամբ ծառայեց Հայ եկեղեցուն, հայ մշակույթին և հայ ժողովրդին։

Հանգուցյալ սրբազանի մահով Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին կորցնում է իր ինքնատիպ, նախանձախնդիր, ավանդապահ, կենցաղագետ և հայրենասեր մշակներից մեկին։

Հանգուցյալ սրբազանը ծնվել է 1867 թվի ապրիլի 21-ին, Ղարաբաղի Բռնակոթ գյուղում։ Իր նախնական կրթությունը ստացել է ծննդավայրի ծխական դպրոցում և ապա սովորել է Շուշու թեմական դպրոցում։ Ուսումնասեր պատանին ապա ընդունվել է Ս. Էջմիածնի Գևորգյան Ճեմարանը, որի լսարանական բաժինը հաջողությամբ ավարտելուց հետո մեկնել է Բեռլինի շարունակելու իր ուսումը, հետևելով պատմա-բանասիրական դասընթացների։

Որոշ ժամանակ ուսումնատենչ երիտասարդը եղել է Լոնդոնի և Փարիզի համալսարաններում, գիտության նոր պաշարներ ավելացնելով իր գիտելիքների և ընդհանուր զարգացման վրա։

Արտասահմանից Մայր Աթոռ վերադառնալուց հետո կուսակրոն քահանա է ձեռնադրվել Հայրիկից, օծակից ունենալով երջանկահիշատակ Գևորգ Զ և Գարեգին Ա կաթողիկոսներին։

Երիտասարդ և խոստումնալից հոգևորականի առաջ բացվում է ազգային-եկեղեցական և կրթական գործունեության ընդարձակ ասպարեզ։ Նա որոշ ժամանակ դասավանդում է Գևորգյան Ճեմարանում, Երևանի թեմական դպրոցում և ապա վարում է Ղարաբաղի թեմական դպրոցի տեսչությունը։

Ապա Տ. Տիրայր վարդապետին տեսնում ենք թեմական առաջնորդական պաշտոններում։ Նա նշանակվում է Բեսարաբիայի թեմի առաջնորդական փոխանորդ և հոգևոր խորհրդի (կոնսիստորիա) փոխ-նախագահ, ապա Թիֆլիսի Ս. Սարգիս եկեղեցու փոխանորդ։

1917—1920 թվականներին Տ. Տիրայր վարդապետը եղբայրական օգնության հանձնախմբի կողմից ձեռնհասորեն և հայրենասիրությամբ զբաղվում է էջմիածնում արևմտահայ գաղթականների տեղավորման հարցով։

Այդ տարիներին նա եղել է նաև Մայր Աթոռի դիվանապետ, մինչև 1921 թիվը։

Անցնող տարիների հետ միասին Տ. Տիրայր վարդապետը խորացնում է պատմա-բանասիրական իր գիտությունը։ Նա տիրապետում էր հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն և մասամբ ևս վրացերեն լեզուներին։ Նա աշխատակցում է Մայր Աթոռի պաշտոնաթերթ «Արարատ» ամսագրին կրոնական և պատմա-բանասիրական ուսումնասիրություններով։

1921 թվականին Տ. Տիրայր սրբազանը նշանակվում է Հեռավոր Հյուսիսային Ամերիկայի հայոց առաջնորդ։ Իր առաջնորդության տարիներին՝ 1921—1928 թվականներին նա

այդ թեմը ղեկավարում է ձեռնհասորեն, կազմակերպում է հայուհյաց, երիտասարդական միություններ, կիրակնօրյա դպրոցներ, զարկ է տալիս ազգային-եկեղեցական կյանքին, եկեղեցու շուրջ համախմբելով բոլոր մարմիններին ու ազգային կազմակերպություններին։

Վարչական-առաջնորդական պաշտոնավարությունից հոգնած, Տ. Տիրայր եպիսկոպոսը նվիրվում է բանասիրության և կրոնական նյութերի ուսումնասիրության։ Նրա գրչին է պատկանում «Ցրիկի դիվանը» պատմա-գրական կարևոր ուսումնասիրությունը։ Հանգուցյալ սրբազանը թողնում է նաև կրոնական, պատմական և լեզվաբանական բազմաթիվ անտիպ նյութեր։

Հանգուցյալ սրբազանը ո՛ւր որ էլ գնաց, միշտ մնաց Ս. Էջմիածնի հավատարիմ միաբանն ու զավակը, միշտ բարձր պահեց հայ հոգևորականի արժանապատվությունը, անունն ու կոչումը, Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու կրոնական կարգապահության նախանձախնդրությունը։ Նա միշտ սիրվեց, հարգվեց և գնահատվեց իր ժողովրդից որպես գրչի մարդ, որպես հայրենասեր, որպես Ս. Էջմիածնի գերագահության հանդեպ ջերմ հարգանք ու խոհական վերաբերմունք ունեցող հոգևորական և միաբան։ Նա միշտ ջերմ կարոտով էր խոսում և մտածում Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մասին։

Հանգուցյալ սրբազանը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնին է նվիրած իր հարուստ մատենադարանն ու թանգարանը, հավերժացնելու համար իր հիշատակը Մայր Աթոռում։

«Ցիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»։

Հավիտենական խաղաղությո՛ւն նրա հոգուն։